

Защита на свидетел: правни аспекти и роля в наказателното преследване на организираната престъпност

Кръгла маса

Противодействие на рекета: проблемни области и възможни мерки

Център за изследване на демокрацията

27 октомври 2016 г.

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Събиране на доказателства за организирана престъпна дейност

- Основни източници на процесуални норми и институти
 - Наказателно-процесуален кодекс - обща правна уредба на доказателствата, доказателствените средства и способите за събиране на доказателства;
 - Закон за специалните разузнавателни средства - специфични оперативни способности и съответните технически средства
 - Други законодателни актове
 - Закон за защита на лица, застрашени във връзка с наказателното преследване
 - Закон за борба с трафика на хора, Закон за защита на класифицираната информация, Закон за електронните съобщения
 - Защита на свидетели и разпит на анонимни свидетели - инструмент срещу различни форми на организирана престъпност
 - най-рядко се използва във Финландия, а най-често в Италия, България - непосредствено преди Италия;
 - по ефективност България е на пето място в скалата (“полезен донякъде”), докато за 13 държави-членки той е полезен или много полезен: Италия, Унгария, Кипър, Гърция (с най-високи показатели) и др.*
- ❖ По данни от изследване, публикувано през 2015

Защита на свидетели

- **Международноправно регулиране**
 - Конвенция на ООН срещу транснационалната организирана престъпност
 - Резолюция на Съвета на ЕС за защита на свидетелите в борбата срещу международната организирана престъпност(1995)
 - Резолюция за лица, които сътрудничат на съдебното производство в борбата с международната организирана престъпност(1996)
 - Актове на Съвета на Европа - Препоръка(97)13, Препоръка(2005)9 и др.
 - практическо сътрудничество и обмен на добри практики чрез Европол
- **Националноправно регулиране - в българското право защитен е свидетелят, който се ползва**
 - с един от двата вида или и с двата вида защита по НПК
 - със защита, предоставена по силата на специален закон

Защита на свидетел по НПК

- Видове защита
 - лична физическа охрана
 - тайна самоличност
- Предпоставки
 - възникване или опасност от възникване в резултат на свидетелстването на **реална опасност** за живота и здравето на свидетеля, неговите възходящи, низходящи, братя, сестри, съпруг или лица, с които свидетелят се намира в особено близки отношения (НПК)
 - показанията на свидетеля да са от съществено значение за делото (Тълкувателно решение №2/2009 на ОСНК на ВКС), да допринасят за изясняване на обстоятелствата по делото, които не могат да бъдат изяснени по друг начин (правната литература)
- Временна мярка - балансиране правата на обвиняемото лице със защитата на живота и сигурността на свидетелите и техните близки

Защита по силата на специални закони

- Защита на определен кръг лица, застрашени във връзка с наказателното производство по определени състави за тежки умишлени престъпления от общ характер или за престъпления по поръчение или в изпълнение на решение на ОПГ (ЗЗЛЗВНП и нов Правилник за прилагането му от 2015 г.)
 - условия - застрашеност, невъзможност за защита по НПК, да осигуряват доказателства от съществено значение за делото
 - *Програма за защита на застрашени лица* - лична физическа охрана, охрана на имущество, временно настаняване на безопасно място, промяна на място на живеене, работа и т.н., пълна промяна на самоличността + социална, медицинска, психологическа, правна помощ
- Защита на пострадали от трафик на хора (ЗБТХ)
 - статут на специална закрила, анонимност и защита на данните за самоличност, възможност за съчетаване със статута на защитен свидетел по НПК

Разпит на анонимни свидетели - проблеми и препоръки

- Специален ред за разпит на свидетел с тайна самоличност - чл.141 НПК и служител под прикритие - чл.141аНПК(анонимни свидетели)
- Отделна уредба на разпита, близост в правилата
- Неизчерпателна законова уредба на разпита на служител под прикритие
- Препоръки
 - уредбата на разпит на свидетел с тайна самоличност да се прилага за служител под прикритие по въпроси, по които липсва регламентация
 - унифициране на правната уредба и привеждането ѝ в съответствие с добрите чуждестранни практики
 - преценка за въвеждане на института “сътрудник на обвинението”
 - по-широко използване на разпит пред съдия в досъдебно производство
 - по-добро регулиране на новата самоличност и статута на защитените свидетели от гледна точка на гражданското и данъчно право

Проблеми на доказването във връзка с показанията на защитени лица

- Доказателствената сила на показанията на свидетел с тайна самоличност
 - забрана обвинението и присъдата да се основават само на показанията на свидетел с тайна самоличност (чл.124 НПК)
 - отпадане на забраната обвинението и присъдата да се основават на съчетание само от секретни способности - показания на свидетел с тайна самоличност и данни от СРС (чл.177 НПК)
- Проблеми при запазване на тайната самоличност
- Трудности за гарантиране независимостта на свидетелските показания и сигурността на защитените свидетели
- Материално-технически дефицити
 - специализирани помещения за разпит и за разпознаване
 - оборудване за видеоконференция в съдилищата
 - ресурси за сигурността на застрашените лица и за специална закрила

Благодаря за вниманието!

За контакт :

Мария Йорданова, Правна програма

Център за изследване на демокрацията

www.csd.bg

maria.yordanova@online.bg